

2.11.2016

Sosiaali- ja terveysministeriö

Lausuntopyyntö 31.8.2016

ELY-keskusten liikenne- ja infrastruktuurivastuualueiden johtajien lausunto maakunta-uudistuksesta

Elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskusten liikenne- ja infrastruktuurivastuualueiden johtajat ovat käsitelleet hallituksen luonnosta maakuntauudistukseksi ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseksi sekä niihin liittyviksi laeiksi.

Tässä lausunnossa emme käsittele samaan aikaan vireillä olevaa Liikenneverkko-yhtiö (LIVE) hanketta. Käytettävissä olevien tietojen valossa pidämme hanketta yleisesti kannatettavana.

Lausuntomme tiivistetysti:

Maantieverkon omistajuus ja rahoitus tulee säilyttää valtiolla. Nykyisten ELY-keskusten L-vastuualueiden tienpitotehtävissä työskentelevä henkilöstö tulee siirtää Liikennevirastoon.

Maakunnat päättäisivät perusväylänpidon rahoituksella toteutettavista investoinneista alueellaan. Maakuntien ja valtion liikennehallinnon yhteistyölle luotaisiin osapuolia sitovat menettelyt sen takaamiseksi, että tienpidon ratkaisut tukevat alueiden kehittämistä nykyistä paremmin.

Esityksemme muutoksiksi maakuntalakiin

Maakuntalakiluonnoksen 6 §:ssä on linjattu liikennetehtävien osalta maakuntiin siirtyviksi tehtäväkokonaisuuksiksi:

Maakunnan pakolliset tehtävät:

- liikennejärjestelmän toimivuus, liikenneturvallisuus, tie- ja liikenneolot, alueellinen tienpito, maankäytön yhteistyö sekä toimintaympäristöä koskevien tietojen tuottaminen
- yksityisteitä ja liikkumisen ohjausta koskevat valtionavustustehtävät

Lisäksi maakunta voi halutessaan:

- suunnitella, kehittää ja järjestää liikennepalveluita ja julkista henkilöliikennettä (tie- ja lentoliikenne)
- suunnitella ja järjestää saariston yhteysalusliikennettä.

2.11.2016

Esitämme, että ko. kohdat muutetaan seuraavasti:

Maakunnan pakolliset tehtävät:

- vastuu maakunnan liikennejärjestelmäsuunnittelusta ja liikenneturvallisuustyön koordinoinnista, toimintaympäristöä koskevien tietojen tuottaminen valtakunnalliseen liikennejärjestelmätyöhön (*tarkennus ja kahden tehtäväkohdan yhdistäminen*)
- alueellisista tieinvestoinneista päättäminen (*kokonaan uusi*)

Lisäksi maakunta voi halutessaan:

- suunnitella, kehittää ja järjestää liikennepalveluita ja julkista henkilöliikennettä (tie- ja lentoliikenne)
- suunnitella ja järjestää saariston yhteysalusliikennettä
- tukea ja avustaa yksityisteiden tienpitoa ja liikkumisen ohjausta (*siirto pakollisista ja muotoilu*)

Lisäksi lainsäädännön tulee mahdollistaa alueellisesti tarkoituksenmukaiset liikenteen järjestämisvaihtoehdot. Maakuntalain 7 § 1 momentin säädös tulee muotoilla siten, että henkilö- ja joukkoliikenteen järjestämisvastuista voidaan sopia tarvittaessa maakunnallisesti.

Perustelut

Liikennekysymykset, tienpito ja niihin vaikuttaminen ovat maakunnille tärkeitä, erityisesti nykyisen kehittämisen momentilta rahoitettavien suurten kehittämishankkeiden osalta. Perustienpidon rahoitus kohdistuu lähes kokonaisuudessaan tieverkon kunnossapitoon eli valtakunnallisten linjausten mukaiseen päivittäisen liikennöinnin turvaamiseen ja tieverkon pääoma-arvon säilyttämiseen ylläpidon toimiin. Lakiluonnoksen tarkoittaman alueelliseen tienpidon suurin vaikuttavuus muodostuu edellä mainittujen kunnossapidon ja ylläpidon keinojen kautta.

Ehdotamme, päätösvalta perusväylänpidon määrärahalla toteutettavista alueellisista investoinneista siirretään alueille, eli maakunnille. Maakuntauudistuksen jälkeisessä tilanteessa on oleellista, että maakunnan aidot vaikutusmahdollisuudet tienpidon aluekehityksen kannalta merkittäviin päätöksiin turvataan. Näkemyksemme mukaan parhaiten se tapahtuu säilyttämällä maakuntien vahva rooli liikennejärjestelmäsuunnittelun vetovastuussa sekä lisäämällä lainsäädäntöön nykyistä tiukemmat yhteistyövelvoitteet valtion liikennehallinnon ja maakuntien välille. Tämä tarkoittaa sitä, että merkittävien omistajuus ja rahoitus- sekä henkilöresurssiirtojen sijaan tulee rakentaa kuulemis- ja sopimusmenettelyjä (vrt. nykyiset MAL-sopimukset) osapuolten välille. Tällöin maakunta pystyisi aidosti vaikuttamaan liikenteen palvelutason kehittymiseen alueellaan tavalla, joka tukee maakunnan kehittämistä.

Tulevassa muutoksessa maantieverkon omistajuus ja rahoitus pitää säilyttää valtiolla ja alueellisen tienpidon tehtävät tulisi keskittää muiden liikennemuotojen kanssa Liikennevirastoon. Tämä ratkaisu mahdollistaa niukassa rahoituskehityksessä erityisen tärkeän koko maantieverkon kattavan pitkän tähtäimen tienpidon suunnittelun, jolla taataan tehokkaimmin väyläomaisuuden säilyminen. Lisäksi turvataan tieverkon ja tienpidon yhtenäisyys sekä operatiivisessa toiminnassa tarvittava ketteryys. Toiminnan tehokkuus ja laatu paranisivat nykyisestäään muodostamalla ilman alueorganisaatiota toimiva valtakunnallinen prosessirakenne, johon kaikki kulkumuodot

2.11.2016

yhdistyisivät. Liikennevirastolla on jo nykyisellään alueellisia toimipisteitä, joiden verkkoa kehittämällä yhdessä ELYjen liikennevastuualueiden nykyisten resurssien kanssa varmistettaisiin nykyistä kattavampi eri liikennemuotojen alueellinen vaikuttavuus.

Kehittämisen painopisteet ovat liikennesektorilla vahvasti digitalisaatiossa, sujuvissa matkaketti- ja kestävissä, ilmastopolitiikan mukaisessa liikkumisessa. Toimivat liikenneyhteydet ja matkaketit sekä liikenteen palvelujen syntyminen edellyttävät valtakunnallista koordinoitua ja saumatonta yhteispeliä liikennemuotojen kesken ja myös maakuntarajojen yli. Matkat ja kuljetukset eivät noudata maakuntarajoja, jolloin tienpidon tasalaatuisuus ympäri Suomea sekä asiakastarpeisiin perustuvat linjaukset ovat myös merkittävä liikenneturvallisuuskysymys. Kyse on samalla kansalaisten tasapuolisesta kohtelusta.

Maakunnille uudistuksessa siirrettäisiin sellaiset tehtävät, joihin liittyy selvää alueellista vaikuttavuutta. Tällaisia olisivat edellä todettu maankäyttöön kiinteästi liittyvä liikennejärjestelmäsuunnittelun vastuu sekä joukkoliikennetehtävät. Näitä maakunnat voisivat hoitaa itse tai sopia tarvittavasta yhteistyöstä maakuntien kesken. Liikennepalveluiden tehokkaan järjestämisen ja asiakastarpeiden huomioon ottamisen kannalta on tärkeää, että henkilöliikennekuljetuksia yhdistellään. Maakunnan ja seudullisen joukkoliikenneviranomaisen tulee tarvittaessa voida sopia keskenään, että seudullinen joukkoliikenneviranomainen tai maakunta hoitaa joukkoliikenteen toimivaltaiselle viranomaiselle kuuluvat tehtävät koko maakunnan alueella. Mikäli maakunnan alueella ei ole muita toimivaltaisia viranomaisia, tulee maakunnan toimia joukkoliikenteen toimivaltaisena viranomaisena.

Yksityisteiden tienpidon tukemiseen ja avustamiseen, liikkumisen ohjauksen avustamiseen ja saariston yhteysalusliikenteeseen liittyvät tehtävät olisivat maakunnan vapaaehtoisia tehtäviä siten, että maakunta voisi organisoida ne tarkoituksenmukaisella tavalla esimerkiksi yhteistyössä kuntien kanssa, jotka nykyisin yleisesti avustavat yksityisteitä.

Muita keskeisiä asioita

Nykyistä maantieverkkoa ei tule jakaa maakuntien ja valtion kesken. Asiakkaiden liikkumis- ja kuljetustarpeet eivät noudata maakuntien rajoja ja luontevat yhteyvälit myös muilla kuin pääteillä kulkevat maakunnasta toiseen. Suuri osa keskeisestä päätieverkostamme palvelee maan eri osien välisen liikenteen lisäksi myös paikallista liikennettä. Verkon jakaminen toisi tehottomuutta ja hankalia rajapintoja tienpidon tuotteiden (erityisesti kunnossapito) hankintaan.

Valtakunnallisen yhtenäisyyden varmistamisen on tienpidon osalta tärkeää liittyen esimerkiksi liikenneturvallisuustavoitteisiin, yhtenäiseen kunnossapidon tasoon, hankinta-asiakirjoihin sekä laajoihin ja valtakunnallisesti ylläpidettäviin tietovarastoihin ja järjestelmiin. Tämä on sekä tehokkuus- että osaamiskysymys. Nykyisillään ELY-keskuksilla on kaikissa tienpidon ja liikenteen tehtävissä jatkuvaa yhteistyötä Liikenneviraston kanssa. ELY-keskukset käyttävät Liikenneviraston tietokantoja ja tietojärjestelmiä tienpidon toimien suunnittelussa. ELY-keskuksilla on myös yhteinen valtakunnallinen asiakaspalvelukeskus Liikenneviraston kanssa ja ELY-keskukset tukevat päivittäisessä työssä Liikenneviraston tieliikennekeskukseen. Lisäksi Liikennevirasto päättää kehittämishankkeiden suunnitteluohjelmasta, ELY-keskukset vastaavat näiden hankkeiden suunnittelusta ja Liikennevirasto toteuttamisesta.

2.11.2016

Maanteiden tienpitovastuun, rahoituksen ja tehtävään liittyvien henkilöressurssien säilyttäminen valtiolla mahdollistaa nykyistä tehokkaamman väylähallinnon toiminnan ja liikennemuotojen yhteistyön. Tienpidon ja liikenteen tehtäviä hoidetaan ELY – keskuksissa nyt 9-aluejaolla jatkuvasti vähennetyin henkilöresurssein, minkä on mahdollistanut laaja tehtävien hoidon keskittäminen: runsaat puolet henkilöstöstä toimii suuralue- tai valtakunnallisissa tehtävissä. Henkilöstöä ei riitä 18 maakuntaan eikä se olisi kustannustehokkuuden näkökulmasta järkevääkään. Tienpidon kannalta jako 18 maakuntaan synnyttää liian pieniä yksiköitä, jolloin esim. nykyisillä neljälle alueelle tai valtakunnallisiksi keskitetyillä hankintamenettelyillä saavutetut tehokkuushyödyt menetettäisiin. Tämä johtaisi tarpeeseen lisätä tienpidon rahoitusta tai tienpidon tason laskuun.

Alueellisen tienpidon siirtäminen maakuntien tehtäväksi heikentäisi tiepitoon liittyvien palveluiden yhden luukun periaatetta. Kansalaisten ja yritysten olisi entistä vaikeampaa hahmottaa kuntien, maakuntien ja Liikenneviraston rooleja ja vastuita tienpidon ja liikenteen tehtävissä.

Mikäli perustienpidon rahoitus annettaisiin maakunnille kohdentamattomana, on riski, että tienpitoon ohjautuvan rahoituksen määrän alueellinen ja ajallinen ennakoitavuus heikkenisi ja teiden kunto maakunnissa eriytyisi. Tällöin on myös riski, että jo nyt tieverkkoamme piinaava korjausvelka kasvaisi. Asiakastarpeet ja maakuntaliiton vaikutusvalta on varsin hyvin huomioitu jo nykyisissä toimintamalleissa ja maakuntien päätäntävaltaa voidaan tarvittaessa vielä lisätä tältä osin. Tienpidon operatiiviset tehtävät ovat kuitenkin vaikeasti sovitettavissa maakunnalliseen itsehallintoon.

Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskusten liikenne- ja infrastruktuurivastuualueiden johtajat

Jyrki Karhula
Jukka Lehtinen
Airi Muhonen
Tuovi Päiviö
Matti Räinen
Juha Sammallahdi
Jaakko Ylinampa
Matti Vehviläinen
Anders Östergård

TIEDOKSI

VM
LVM
Liikennevirasto (Vehviläinen, Joutsensaari, Tapio, Noukka)